

Nr 241.

Av herr **Schlyter**, *angående ändrad arbetsfördelning mellan riksdagens justitieombudsman och dess militieombudsman.*

Enligt den vid militieombudsmansämbetets inrättande år 1915 antagna, ännu gällande lydelsen av § 96 regeringsformen skall varje lagtima riksdag förordna två för lagkunskap och utmärkt redlighet kända män, den ene såsom justitieombudsman och den andre såsom militieombudsman, att i egenskap av riksdagens ombud, efter den instruktion riksdagen för vardera utfärdat, hava tillsyn över lagars och författningars efterlevnad, militieombudsman i vad de skola tillämpas vid krigsdomstolarna samt av ämbets- och tjänstemän med avlöning från de till försvarsväsendet anslagna medel och justitieombudsman i vad de eljest skola vid domstolarna samt av ämbets- och tjänstemän tillämpas, ävensom att enligt den fördelning nu är sagd vid vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala dem, som uti sina ämbetens utövning av våld, mannamån eller annan orsak någon olaglighet begått eller underlåtit att sina ämbetsplikter behörigen fullgöra. Ombudsmännen skola i all måtto vara underkastade samma ansvar och plikt, som allmän lag och rättegångsordning för aktorer utstaka.

Den arbetsbörda, som kom att åvila militieombudsmännen, var under de närmaste åren efter militieombudsmansämbetets inrättande icke ringa men har sedermera minskats. Detta förhållande har å vissa håll framkallat tanken på att genom överflyttande av militieombudsmännens uppgifter till justitieombudsmännen åstadkomma en återgång till förhållandena före år 1915.

Vid 1926 års riksdag väcktes i motionen nr 210 i andra kammaren förslag om vissa grundlagsändringar i ändamål att indraga militieombudsmansämbetet.

Denna motion blev av konstitutionsutskottet i utlåtande nr 6 avstyrkt, därvid utskottet anförde följande:

»Det förslag, som legat till grund för militieombudsmannaämbetets inrättande, framlades av Kungl. Maj:t vid 1914 års senare lagtima riksdag, varefter vederbörande grundlagsbestämmelser definitivt genomfördes år 1915. Det framhölls härvid, att de kontrollinstitutioner i fråga om den statliga förvaltningen, som redan funnos, särskilt justitieombudsmannaämbetet, knappast kunde anses tillräckliga för sitt ändamål. Sedan dessa institutioners tillkomst

hade nämligen den statsverksamhet, som utgjorde kontrollens föremål, i hög grad utvecklats, och det vore därför behöfligt att, om en tillfredsställande kontroll skulle kunna utövas över statsförvaltningen i dess helhet, antingen förstärka de förefintliga kontrollmyndigheternas arbetskrafter eller ock upp-
rätta en ny kontrollmyndighet för vissa områden. Den lämpligaste utvägen syntes härvid vara att anordna speciell kontroll för försvarsverkets vidkommande. Försvarsväsendets ur olika synpunkter säregna ställning, bland annat med hänsyn till den allmänna värnpliktens djupgående betydelse för den enskilde, gjorde en kontroll på detta område påkallad. Till undanröjande av misstro mot och missförstånd om försvarsverket funnes intet bättre medel än inrättande av en sakkunnig och opartisk myndighet med uppgift såväl att självant ägna förhållandena en ständig och noggrann uppmärksamhet som ock att undersöka befogenheten av framställda klagomål och anmärkningar. Förefintligheten av en särskild kontrollmyndighet på förevarande område torde fortfarande vara av det värde, att i motionen anförda besparingssynpunkterna i detta fall icke få vara utslagsgivande.»

Vid utlåtandet voro fogade två reservationer beträffande motiveringen till avslagsyrkandet.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

I motion nr 420 i andra kammaren till 1928 års riksdag föreslogs ånyo in-
dragning av militieombudsmansämbetet genom överflyttande av militieombudsmannens uppgifter till justitieombudsmannen, vilken senare därefter skulle benämnas justitie- och militieombudsman.

I avgivet utlåtande, nr 13, avstyrkte konstitutionsutskottet motionen, därvid utskottet yttrade:

»Utskottet finner icke anledning frångå sin år 1926 uttalade uppfattning. De skäl, vilka föranledde militieombudsmannaämbetets inrättande, anser utskottet fortfarande gälla i sådan grad, att en indragning av detta ämbete icke bör ske. Frånsett övriga skäl däremot torde militieombudsmannens arbetsbörda fortfarande vara så pass betydande, att den icke lämpligen kan förenas med justitieombudsmannens hos *en* ämbetsman.»

I tvenne olika reservationer hemställde sammanlagt 7 ledamöter av utskottet om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i ärendet.

Vid frågans behandling i riksdagen bifölls utskottets hemställan.

När konstitutionsutskottet vid 1928 års riksdag uttalade, att militieombudsmannens arbetsbörda fortfarande vore så pass betydande, att den icke lämpligen kunde förenas med justitieombudsmannens hos *en* ämbetsman, torde utskottet, i överensstämmelse med vad som i propositionen om militieombudsmansämbetets inrättande framhölls, hava funnit det önskvärt, att justitieombudsmannen vid fullgörandet av sin viktiga och grannliga uppgift själv skulle kunna i största möjliga omfattning genomtränga och behärska ärendena.

Ur denna synpunkt framstår det såsom ett önskemål, att justitieombudsmannen i stället för att ytterligare belastas genom övertagande av militieombudsmannens arbetsuppgifter, vinner någon lättnad i sin nuvarande högst betydande arbetsbörda. Till belysning av huru justitieombudsmannens arbetsbörda

ökats må erinras därom, att medan antalet av justitieombudsmannen handlagda ärenden mot tjänstemän år 1904 utgjorde 121, motsvarande antal år 1914 eller det sista året, som de till militieombudsmannen sedermera överförda uppgifterna handhades av justitieombudsmannen, utgjorde 307. Tio år senare eller år 1924 hade, trots militieombudsmansämbetets tillkomst, antalet ärenden hos justitieombudsmannen ökats till 433. År 1927 steg ärendenas antal till 476 för att året därpå ökas ytterligare till 520. Under år 1929 har antalet ärenden ökats i än snabbare tempo.

Enligt justitieombudsmannens ämbetsberättelse till innevarande riksdag har sammanlagda antalet under år 1929 hos justitieombudsmannen diarieförda nya ärenden, däri inbegripna 32 av tryckfrihetskommitterade handlagda ärenden, uppgått till 740. Antalet inkomna klagoskrifter har också under nämnda år varit det största sedan justitieombudsmansämbetets tillkomst.

Vid 1929 års början voro — fränsett ett antal balanserade ärenden av annan beskaffenhet — av förut inkomna klagomål eller eljest mot tjänstemän anhängiggjorda ärenden fortfarande under handläggning hos justitieombudsmannen 46.

Under år 1929 hava anhängiggjorts ärenden mot tjänstemän:
genom inkomna klagomål — däribland icke inberäknat ett antal anonyma skrifter, vilka icke diarieförts — ett antal av 517
samt på grund av anmärkningar, gjorda vid granskning av fångföreteckningar eller vid ämbetsresa eller annorledes, ett antal av 53.

Summa balanserade och inkomna ärenden mot tjänstemän 616.

Med hänsyn till den sålunda skedda ökningen av justitieombudsmannens arbetsbörda, vilken jämväl lär hava fortsatt under innevarande år, synes det kunna ifrågasättas, om icke lättnad borde beredas justitieombudsmannen genom överflyttning av vissa ärenden från dennes ämbetsförvaltning till militieombudsmannens.

En omreglering av ombudsmännens verksamhetsområden torde lämpligen kunna ske med hänsyn till ärendenas beskaffenhet. Enligt vad jag inhämtat, hava de under år 1929 hos justitieombudsmannen handlagda ärendena mot tjänstemän avsett klagomål och anmärkningar till nedannämnda antal rörande:

civila domstolsväsendet	148
fångvården	50
exekutionsväsendet	64
åklagare- och polisväsendet	165
övriga ärenden hos länsstyrelse	32
ecklesiastikstatens ärenden	28
sjukvårdsärenden	49
ärenden hos centrala ämbetsverk	24
övriga ärenden	56.

fångvården samt exekutions-, åklagare- och polisväsendet fortfarande bära tillhöra justitieombudsmannens ämbetsförvaltning. Handläggningen av de övriga slagen av ärenden skulle lämpligen kunna överflyttas till militieombudsmannen. Därest under år 1929 en dylik arbetsfördelning varit genomförd skulle justitieombudsmannen haft att handlägga 427 ärenden, medan militieombudsmannen — som enligt senaste ämbetsberättelse förutom från myn-

Av dessa olika slag av ärenden synas de, som angå de civila domstolarna, digheter inkomna frågor under nämnda år handlagt 203 ärenden — på sin lott skulle hava erhållit ett antal av 392 ärenden.

Den för förslaget genomförande erforderliga ytterligare utredningen synes, efter justitieombudsmannens och militieombudsmannens hörande, kunna verkställas inom konstitutionsutskottet.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte såsom vilande i grundlagsenlig ordning antaga en i överensstämmelse med vad ovan föreslagits ändrad lydelse av § 96 regeringsformen ävensom erforderliga redaktionella ändringar i grundlagarna i övrigt, vartill författningstext torde utarbetas av konstitutionsutskottet.

Stockholm den 20 februari 1930.

K. Schlyter.
